

Oponentský posudok

Na habilitačnú prácu

Autor: Mgr. Martin Timko, ArtD.

Názov: Súbor teatrologických prác z oblasti dejín slovenského divadla

Oponent: prof. PhDr. Božena Čahojová, PhD.

Pracovisko/Profesionálne zaradenie: Odborníčka z praxe

M. Timko patrí medzi historikov, ktorí majú rozsiahle vedomosti nielen o divadle, jeho histórii a teórii, ale aj z oblasti filozofie, psychológie, sociológie a ostatných oblastí umenia. To mu umožňuje spoľahlivo sa pohybovať v zložitom teréne vybraných tém, ktorých doterajšia reflexia je často zaťažená ideológiou, skresľovaním, nepresnosťou a žiaľ aj nedostatočnými poznatkami. Martin Timko vo svojich predložených prácach vníma ich príčinu v uzavretosti totalitného priestoru, ale aj v odsudzovaní tendencií v modernistických prúdoch, úsilí napojiť sa na ne.

Monografiu o Andrejovi Bagarovi Kráľ a služobník divadla oceňujem z viacerých dôvodov. Habilitant rešpektoval charakter, poslanie publikácie. Urobil si vlastný výskum a vychádzal aj z knižných publikácií a článkov nezaťažených ideologizovaním. Zdroje, z ktorých čerpá sú spoľahlivé, vnímaná v kontexte doby, vývinu umenia. Spomenúť treba aj archívne materiály, ktorými habilitant dokladá svoje konštatovania. Citlivo vníma aj zložitú dobovú, umeleckú aj osobnostnú vzťahy. V spojitosti s Jánom Jamnickým spomína postoj k nemu zo strany príslušníkov staršej i mladšej generácie divadelníkov. Ak sa vyzdvihovala úloha mladých kritikov vo vzťahu k Jánovi Jamnickému, nedá sa zamlčať, že niektorí z tých mladých nielen dobehli, ale aj predbehli v nasledujúcich rokoch starších, v rokoch totality nebezpečných útokoch na J. Jamnického. Martin Timko nezabúda, že proti moderne, ktorej stúpencom bol aj Ján Jamnický, bola každá totalita a že ho A. Bagar v istom zmysle chránil, keď nedovolil ako rektor VŠMU stretnutie Zoltána Rampáka so študentmi. A. Bagar na vlastnej koži zakúsil Rampákovu „premenu“, keď sa mu ospravedlňoval za svoje útoky.

M. Timko je podpísaný aj pod súborným vydaním Palárikových hier ako zostavovateľ a autor štúdií. Potvrdzujú, že habilitant dôverne pozná Palárikovo dielo a že mu je blízke. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že ide o dramatika, ktorý vytváral povzbudzujúce obrázky z národného života. Predovšetkým prostredníctvom inscenácií hier dramatika M. Timko tento názor „rozrušuje“. Nespája ho ani s inscenáciou Zmierenia alebo Dobrodružstva pri obžinkoch v SND v réžii Karola L. Zachara. Skôr vychádza z farieb, tónov svetla, citov a pocitov takých príznačných pre impresionizmus vo výtvarnom umení a následne aj v literatúre, prerastajúcich v pointilizmus. Veľmi správne Palárika transparentne nespája ani s oneskoreným romantizmom. M. Timko ako dobrý teoretik vie, že to nie je tak. A klasikom je Palárik skôr v eliotovskom zmysle slova. Mohli by sme spomenúť aj Joycea a jeho názor, že klasické je trvalým stavom mysle umelca. Chceme tým naznačiť, že habilitant správne dokladá rozpätie Palárikovej tvorby rôznymi interpretáciami inscenácií jeho hier. Možno len

drobná poznámka k vplyvom epiky na Palárikovu tvorbu. Súviseli s prelínaním štýlov a druhov, žánrov v období romantizmu – boli mu vlastné.

Timkova kapitola z knihy Ferdinand Hoffmann kritik, dramaturg, režisér s názvom Ferdinand Hoffmann – prvý moderný slovenský režisér vníma Hoffmannove réžie, režijné interpretácie nielen v úzkych väzbách na dobu, ale predovšetkým ich presahy k tomu, čo formuje i deformuje aj súdobé. Umelecká realita a realita životná vytvárajú priestor na konfrontáciu. Nie sú len akýmsi spätným zrkadlom. Núti pozerať sa doň, vnímať body, v ktorých sa obraz zakrivuje, zväčšuje ale aj zmenšuje a hľadať v približovaní k nemu skutočnú veľkosť, rozmery – nielen tie vonkajšie.

M. Timko patrí medzi nemnohých divadelníkov, ktorí oblúkom neobchádzajú spojenia s pohybom moderny a jej inšpirácie. Dokladom toho je aj participovanie na Dejínach slovenského divadla I. štúdiu Činohra v rokoch 1938-1948. Neobišiel ani slovenskú dramatikú tohto obdobia, dramatikov, ktorí hľadali predovšetkým vnútorné spojenia s modernou. Tie následné roky spretfáli a časť divadelných kritikov strážila túto líniu neúprosne a tvrdo. Timkove hodnotenia daného obdobia sú poučené, podporené aj súznejúce s poznatkami V. Štefka, S. Vrbku, J. Jaborníka, J. Paštéku a iných.

V Dejínach slovenského divadla sa venuje činohre v r. 1971-1989. Sústredil sa teda na obdobie, ktoré bolo poznamenané nezmyselnými a paradoxnými úsiliami. Na margo 60-tych rokov – boli zlaté – ale ako pre koho a ako kedy. Až na výnimky, prvá polovica 60-tych rokov mala často od zlata ďaleko. Habilitant teda nemal ľahkú úlohu. Poučene a triezvo narába s faktami, registruje vzopätia slovenských divadiel a neunikajú mu ani normalizačné tendencie. Habilitant M. Timko sa nevyhýba zložitým témam v dejínach slovenského divadla, zložitým osobnostiam, nejednoznačným hodnoteniam. Jeho rozhľad ma spomedzi mladých historikov i teoretikov najviac zaujal. Patrí medzi tých, ktorí históriu slovenského divadla neskresľujú, ale pregnantne zaznamenávajú, zaplňajú tým podstatným, čo ju tvorilo.

Odporúčam uchádzačovi: Mgr. Martinovi Timkovi, ArtD. udelenie umelecko-pedagogického/vedecko-pedagogického titulu docent v odbore Habilitačného a inauguračného konania: divadelné umenie.

V Bratislave 10. januára 2022

prof. PhDr. Božena Čahojová, PhD.